

Emil Zaitz, Kazimierz Radwański

Kraków - Stare Miasto, Brama
Floriańska, AZP 102-56/-

Informator Archeologiczny : badania 25, 95-96

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

południowej stronie kopców, z niewielkimi odchyleniami na wschód i zachód. W żadnym z badanych kopców nie stwierdzono śladów wewnętrznych bądź nakurhanowych konstrukcji drewnianych lub kamiennych. Kopce zbudowane były na planie koła (nr 19 i 32) bądź zbliżonym do elipsy (nr 34 i 35). Pierwotne średnice wyniosły od ok. 360 cm do ok. 670 cm, zaś wysokości można rekonstruować na 120 do 220 cm. We wszystkich kopcach znaleziono drobne fragm. przepalonych kości, które należy interpretować jako pozostałości ciałopalnych pochówków nakurhanowych (nr 32, 34, 35) bądź nasypowych (nr 19). Ze względu na znikomą ilość ceramiki, w dodatku pochodzącej z różnych naczyń i bardzo silnie rozdrobnionej, należy raczej wykluczyć używanie do pochówków nakurhanowych popielnic ceramicznych. Poza ceramiką w kopcach znaleziono 2 żelazne klamry do pasa, nóż i dzwonek (?). Kopce na podstawie znalezionych w nich materiałów można datować na poł. IX–X w.

Materiały z badań znajdują się w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu, dokumentacja w Państwowej Służbie Ochrony Zabytków w Tarnobrzegu.

Badania zakończono.

**Kraków–Stare Miasto, Brama
Floriańska
AZP 102–56/—**

Muzeum Archeologiczne w Krakowie

Badania prowadził mgr Emil Zaitz, kierownictwo naukowe doc. dr hab. Kazimierz Radwański (autorzy sprawozdania). Finansowane przez Muzeum Archeologiczne w Krakowie. Piąty sezon badań. Osadnictwo wczesnośredniowieczne, późnośredniowieczne i nowożytnie, średniowieczna brama miejska.

W 1991 r. przeprowadzono kolejny cykl badań w głównej bramie obronnej Krakowa — Bramie Floriańskiej. Dokonano również obserwacji stanu zachowania podziemnych partii bramy oraz jej podłoża, stwierdzając, że jest on zadawalający.

W obrębie wykopu V, zlokalizowanego w północno-wschodniej części przejazdu bramnego, uchwycono relikty wczesnośredniowiecznej warstwy kulturowej z okresu poprzedzającego wzniesienie fortyfikacji kamiennych. Na jej stropie zalegały kolejne poziomy budowlane, poziomy użytkowe i warstwy kulturowe wytworzone w okresie funkcjonowania Bramy Floriańskiej.

Jeśli chodzi o mury budowli stwierdzono, że w najstarszej fazie bramy łęki przejazdu bramnego wykonane były, podobnie jak cała wieża, z łamanego wapienia. Wsunięto je do wnętrza bramy ok. 20 cm. Z tym obiektem wiązał się poziom budowlany i użytkowy w postaci bruku kamiennego, zalegający na gł. 220–240 cm, na poziomie odsadzki fundamentowej murów. Bruk nakrywała warstwa kulturowa wytworzona w trakcie jego użytkowania we wnętrzu przejazdu bramnego. W oparciu o uzyskany materiał zabytkowy można przyjąć, że omawiany poziom użytkowy powstał w 2 poł. XIII w. i istniał w wieku XIV.

W XIV w. miała miejsce pierwsza większa przebudowa bramy. Wiązała się ona z wykonaniem nowych arkad bramnych i dobudową przedbramia po stronie północnej. Nowy łęk bramny o szer. 130 cm wykonano z płyt piaskowcowych. U podstawy uformowany był w postaci niskiego profilowanego cokołu. Posadowiono go na fundamentach dostawionym do istniejących murów bramy. Równocześnie w przejeździe bramnym wykonano nowy poziom użytkowy z kamieni wapiennych (bruk) ułożonych na podsypce piasku o gr. 30–40 cm. Bruk zalegał na gł. ok. 170 cm i opadał w kierunku południowym, w stronę miasta, do gł. ok. 200 cm. W okresie funkcjonowania obiektu na bruk nałożono warstwę drobnego tłucznia o miąższości dochodzącej do 30 cm. Na jej stropie wytworzyła się warstwa kulturowa o gr. do 28 cm. Uzyskany z niej materiał ceramiczny wskazuje, że omawiany poziom użytkowy datować można na XIV i XV w.

Obecna forma łęków bramnych uformowana została w trakcie drugiej przebudowy bramy w XV w. Modernizacja łęków polegała na poszerzeniu arkad do ok. 170 cm szer. i otafłowaniu ich płytami wapiennymi. Dolną część łęków tworzą wysokie cokoły o sko-

śnych spływach. Nowe łęki posadowiono na fundamencie i cokole wcześniejszych arkad bramnych z piaskowca (ich partie naziemne, ponad cokolem, rozebrano) oraz na dostawionym do nich nowym fundamencie. Z południowej strony bramy w tym czasie dostawione zostały potężne filary, które, poza przypisywaną im funkcją podstaw pod ganek straży, pełniły rolę przypór wzmacniających bramę od strony południowej. W czasie omawianej przebudowy wytworzył się we wnętrzu bramy wyraźny poziom budowlany (warstwa zaprawy wapiennej o miąższości do 20 cm). Poziom ten, którego strop zalegał na gł. 140–160 cm, pełnił funkcję poziomu użytkowego wnętrza przejazdu bramnego. Na jego powierzchni wytworzyła się warstwa kulturowa o miąższości do 20 cm, zawierająca materiał zabytkowy z późnego średniowiecza i z czasów nowożytnych.

Okres istnienia Bramy Floriańskiej między XVI a XIX w. uwidocznił się relikwiami trzech kolejnych poziomów użytkowych. Zachowały się one najczęściej w formie szczątkowej — kolejnych podsypiek piasku i zalegających na złożu wtórnym startych kamieni z bruków. W 2 poł. XIX w. we wnętrzu bramy wykonano bruk (z kostki kamiennej), który przetrwał w zasadzie do dnia dzisiejszego. Na nim kładzione są już współczesne wylewki asfaltu.

W trakcie badań w wykopie V zaobserwowano również ślady po pionowych słupach usytuowanych przy murze bramy. Można je próbować łączyć z funkcjonowaniem prowizorycznych furtek lub bram zamykających wewnątrz obiektu od strony miasta. Chronologicznie wiąże się one z pierwszą (wkop 4) oraz drugą (wkop 3) przebudową bramy.

Materiał i dokumentacja przechowywane są w Dziale Krakowa Przedlokacyjnego Muzeum Archeologicznego w Krakowie.

Kraków—Stare Miasto
AZP 102–56/—

Muzeum Archeologiczne w Krakowie

Badania prowadził mgr Emil Zaitz. Finansowane przez Muzeum Archeologiczne w Krakowie. Osadnictwo wczesnośredniowieczne, późnośredniowieczne i nowożytne.

Badania w 1991 r. prowadzono głównie w północnej części Starego Miasta, na obszarze średniowiecznego miasta lokacyjnego. W południowej jego części, na terenie wchodzącym w obręb wczesnośredniowiecznego podgrodzia Okół, prace ratownicze przeprowadzono tylko we wnętrzu budynku przy ul. Kanoniczej 18 (wykop VIII). Stwierdzono nawarstwienia późnośredniowieczne i nowożytne oraz relikty gotyckiej zabudowy (fundament z łamanych kamieni wapiennych i partia naziemna z cegieł palcówek o wymiarach 9–9,5 x 13–13,5 x 26,5–27 cm). Nie uchwycono natomiast warstw wczesnośredniowiecznych. Na podstawie układu stratygraficznego nawarstwień i uzyskanego materiału zabytkowego można sądzić, że we wnętrzu budynku, po południowej stronie wspomnianego muru gotyckiego, przeprowadzono w późnym średniowieczu prace ziemne, być może związane z podpiwniczeniem obiektu. Zniszczono wówczas poziomy wczesnośredniowieczny. Prawdopodobnie w XV lub w pocz. XVI w. obiekt ten zlikwidowano, zasypując go sypkim utworem piaszczystym, zawierającym oprócz ceramiki z XV–XVI w. także materiały starsze, z wczesnego średniowiecza (IX–XIII w.).

Na obszarze średniowiecznego miasta lokacyjnego badania prowadzono w następujących punktach:

ul. Grodzka 7 — wewnątrz budynku (wykop I) i podwórze (wykop II). W trakcie prac budowlanych odkryto ponad 70 kafli (zachowanych w całości lub we fragm.) datowanych na koniec XV i pocz. XVI w. Większość z nich to kafle miskowe pozbawione motywów zdobniczych. Około 1/4 stanowią kafle płytowe zdobione ornamentem plastycznym, głównie roślinnym

pl. Szczepański 4 — Planty, wykop I. W czasie prac budowlanych związanych z osuszeniem budynku rozpoznano nawarstwienia nowożytne o charakterze nasypowym, pochodzące z okresu zakładania Plant w XIX w.

pl. Szczepański 9 — wykop I–III. Prace prowadzono w szybkach geotechnicznych zloka-